

De inrichting van het lokaal moet zoo zijn, dat er ruimte genoeg voor spelen overblijft of spoedig gemaakt kan worden. Behalve de gewone schoolbanken (hier vooral verstelbaar systeem, wegens de uiteenloopende grootte der leerlingen ener zelfde klasse!) behoort in elk lokaal ook nog een tafel met zitbanken er langs aanwezig te zijn, waaraan de onderwijzer of de juffrouw met de kinderen kan bouwen, modelleeren, domino spelen of „kienen” (vereenvoudigde kaarten!). Een tuin, waarin gewerkt en gezaaid wordt, een ruime speelplaats met boomen en zandhoop, een schoolbad en een waschrichting zijn eveneens onmisbaar.

In beteekeenis voor het levensgeluk der achterlijke kinderen staat boven het onderwijs de *regering* en de *tucht*.

De regering heeft het ongestadigde, zwevende gedrag der kinderen te hervormen tot een, dat geleid en gedragen wordt door de kracht der *goede gewoonten*. Eens begonnen bezigheden worden niet halfweg in den steek gelaten, maar voleindigd. Gebruikte voorwerpen worden steeds eerst opgeborgen, petten, jassen, alles heeft zijn vaste plaats. Orde, regelmaat, netheld, rust, beleefdheid, gehoorzaamheid worden — zij het ook pas na jarenlange oefening — tot een tweede natuur. Bij achterlijke kinderen is deze gewoening, deze dressuur, van des te meer gewicht, omdat ze niet dan bezwaarlijk en slechts in beperkte mate tot zelfstandig, vrij, zedelijk handelen komen. Zonder een nauwegezette, volhardende, onverdroten africhting tot het doen van wat moet en betaamt, blijven ze een spegelbal van oogenblikkelijke begeerten en zelfzuchtige neigingen, ongeschikt voor het verkeer met hun medemenschen, staag lijdend door de onrustigheid in eigen zieleleven en door de conflicten met hun omgeving.

Toch dient naar hooger doel gestreefd te worden. Voorstellingen van goed en kwaad moeten opgewekt, gekweekt worden, goede neigingen aangemoedigd, verkeerde tot bewustheid gebracht en bestreden worden. Het eigen zwakke willetje moet daarbij in mede-werking gevoerd worden. Hier ligt het hoofdgewicht van des opvoeders werk, het zwaarste deel van zijn taak, het hoogtepunt echter tevens van zijn toewijdende kunst. (Vergelijk ook hoofdstuk III).

Want het behoeft niet gezegd te worden, dat voor het welslagen van regering en tucht veel, zoo niet alles, afhangt van de persoonlijkheid en het paedagogisch talent van den onderwijzer.

Wie zich aan het onderwijs der achterlijken wijdt, aanvaardt een missie. Onuitputtelijk geduld, onverstoerbare kalme, groote liefde, kinderlijke blijmoedigheid, persoonlijk autoriteit, onwrikbare consequentie, strenge rechtvaardigheid, scherp psychologisch onderscheidingsvermogen, uitgebreide vakkennis, een krachtig lichaam, een onvermoeide geest — ze mogen voor *elk* onderwijzer noodig zijn, doch voor een opvoeder van achterlijken in nog meerdere mate.

Rijke vrucht draagt het werk echter ook voor den onderwijzer zelf. Geen betere school voor didactische ontwikkeling dan het onderwijzen van achterlijken, geen beter leerschool ook voor zelfbeheersching en zachtmoedigheid. Ongeduldige zijn, boos worden, in eigen waardigheid

zich aangetast voelen door misdragingen van het kind — wie achterlijken onderwijst, leert het wel af en moet zich noodwendig verheffen tot het hoogere, het eenig juiste standpunt voor elken onderwijzer, van waaruit hij elke levensuiting zijner leerlingen, ook de lastige, leelijke en slechte, objectief leert bezien — als een arts tegenover zijn patient.

Tegenover meerdere teleurstellingen staat een diepere vreugde bij 't gelukken van den arbeid. Een goed antwoord te ontlokken aan stompen geest, het geeft den onderwijzer een merkwaardig vakgenot, dat hem soms doet stralen van vreugde. Hoe heerlijk is het ook, door de macht van eigen rust in stem, artikulatie, gebaar, woordenkeus en blik een onrustigen, een heftig bewogen, een weerspannigen geest te zien stillen en buigen. Enkel door deze persoonlijkke, standvastige kalmitte van wil zelfs sterke en herhaalde affectuities in korten tijd te doen bedaren. Dat zijn geneuchten, die de gewone onderwijzer slechts in geringe mate leert kennen.

Maar boven de beroepsvreugde staat de liefde tot de kinderen persoonlijk. En deze wordt het deel, van wie zich dag aan dag aan deze stumperds geeft. Men gaat zooveel van hen houden! Zelfs krijgt men wel eens een vochtig oog van blijdschap, als de pijnlijke maar noodzakelijke strengheid over mag zijn. De winst aan liefde in 't eigen hart is stellig het hoogste loon voor den onderwijzer van achterlijken. En dan nog de hartelijkheid, die de kinderen u bewijzen; doch ook hierin zijn de teleurstellingen vele.

Ten slotte een vluchtig antwoord op de vraag: *Waar toe de opvoeding der achterlijken?* Het ligt geen twijfel, of de sociale beteekeenis van dezen arbeid, althans de *positieve* waarde er van, wordt door sommige voorstanders zeer overdreven. De vruchten, welke ze der maatschappij kunnen leveren aan productieven arbeid, staan stellig in geen evenredigheid tot de kosten, welke hunne opvoeding met zich brengt. Zelfs moet erkend worden, dat er directe nadeelen voor de maatschappij uit kunnen voortspruiten, in zoover de opvoeding er toe bij kan dragen, om de defecte individuen de mogelijkheid tot een huwelijk te openen en zodoende door voortplanting der minderwaardigen den vooruitgang van het geslacht tegen te werken. Het voordeel, dat er voor de samenleving gelegen is in een algemeene en degelijke verzorging der achterlijken, is dan ook nagenoeg geheel van negatieve aard: daardoor toch kan voorkomen worden, dat tal van deze intellectueel en moreel defecte kinderen opgroeien tot *schadeposten*. Vagebondage, bedelarij en diefstal met al de daarbij voorkomende complicaties van drankzucht, misdaad en ellende, dit gansche internationale parasitisme, dat op het maatschappelijk organisme woekert, het kan slechts door diep ingrijpende maatregelen van *voorbehoeden* aard tegengewerkt worden en een van deze is een algemeene zorgvuldige opvoeding der achterlijken.

Maar toch is dit niet de hoofdzaak. Al ware er op geen enkel sociaal voordeel te wijzen, dan nog zou de opvoeding der achterlijken onafwijsbare eisch blijven. Voor het geweten! Om huns zelfs wil moeten ze opgevoed worden, de misdieden. En dit moet dag aan dag den